

Wat schrif dat blif (12)

Door Goaitsen van der Vliet in 't *Inschrien* 2013-4

Op 20 september was het dan zo ver. Eindelijk, kan ik wel zeggen. Na drie jaar opbouwfase ging de Twentse Taalbank *lös*, oftewel, in goed Nederlands, *online*. De openingshandeling werd rond 17:48 uur verricht door Overijssels gedeputeerde Hester Maij voor een gemengd gezelschap in hotel Carelshaven in Delden. Ruim drie kwartier later dan gepland, maar dat mocht de pret niet drukken. Er was een levendige bijeenkomst aan voorafgegaan.

Nadat Oudheidkamer-voorzitter Bernard Westrek de ongeveer zestig aanwezigen had welkom geheten, een korte beschrijving van het project had gegeven en subsidiegevers, vrijwilligers en andere betrokkenen had bedankt, was het mijn taak om de nieuwe 'webstee' in te leiden met een niet te technisch verhaal. De zoek- en weergavemogelijkheden heb ik dan ook niet besproken, maar alleen maar gebruikt om een inhoudelijk verhaal te illustreren. Een verhaal over onze vijf hoofdtaken (zie aflevering 2 tot 5) aan de hand van voorbeelden uit de driehonderd grote en kleine aanwinsten die we tot nu toe konden inschrijven. Een paar schenkingen kregen wat extra aandacht, waarbij de aanwezige 'schenkers' al dan niet spontaan het woord voerden. Aanstekelijk was het vuur waarmee zij hun schrijvende vader of grootvader schilderden of citeerden. Inspirerend was ook, dat de Twentse Taalbank duidelijk in een behoefte blijkt te voorzien: als centrale, duurzame plek waar ieders bijdrage aan de Twentse taal- en letterkunde voor het nageslacht wordt bewaard en toegankelijk is. Het vertrouwde adres dat we natuurlijk graag willen zijn.

Drie 'grote schenkers' waren uitgenodigd om een korte bijdrage aan de bijeenkomst te leveren.

Johanna Mutter las enkele gedichten van haar vader Bert Mutter (1911-1983), in kleine Twentse kring nog bekend van de bundels *Wat sas as dös was kaans* (1976) en *'t Krekkeltrumke* (1982). Vrijwel niemand weet, dat hij in veertig jaar tijd meer dan tweehonderd deels Twentstalige revues en andere avondvullende voorstellingen schreef en regisseerde, van *Allô Jannaô* in Haaksbergen (1950-1979) tot de *Zomerse revue* (1956) ter gelegenheid van de VIVA-feesten in het Volkspark in Enschede. Zijn naam komt in enkele recente artikelen in *n Sliepsteen* over revues in Enschede niet eens voor.

Elly Romanyk-Meuris droeg voor uit het werk van haar vader Lex Meuris, alias Graads, met afstand de meest productieve dichter van Twente (zie aflevering 10). Twee vrijwilligers van de Taalbank schreven tot nu toe ruim 750 van zijn gedichten in, maar volgens zijn dochter moeten er nog meer zijn. Leuk om te vermelden is, dat zij ondertussen naar aanleiding van onze contacten Twentse verhalen is gaan schrijven en publiceren.

Als derde kreeg de Rossumer oud-onderwijzer Hennie Engelbertink het woord, als bezorger van zo'n 250 uur aan geluidsopnames, de meeste in of over de streektaal, vaak zelf gemaakt vanaf 1968. Hij was een van de oprichters en secretaris van de Kreenk vuur de Twentse Sproak, maakte dialectprogramma's voor de regionale omroep en stuitte op veel weerstand bij zijn pogingen de streektaal een serieuze plek in het basisonderwijs te geven. Hij heeft zich altijd sterk gemaakt voor de kwaliteit, het aanzien en het maatschappelijk gebruik van het Twents. Volgens sommigen, bang voor 'Friese toestanden', wel eens wat té sterk. Nu bleek, dat zelfs hij de hoop op het voortbestaan van het Twents als omgangstaal was verloren: *Ik heb vrower dacht, dat t dialekt beholdn blif. Mer verget t mear: et geet vort.*

Engelbertink kreeg de gelegenheid een favoriet geluidsfragment uit zijn verzameling te laten horen. Vanwege het prachtige, authentieke en literaire taalgebruik koos hij voor een deel van een preek van pastoor H.G. Booijink uit Mander, opgenomen op 26 april 1986 tijdens een dialectdienst in Denekamp. Eens te meer bleken schoonheid en vergankelijkheid alles met elkaar te maken te hebben. De hele preek is te beluisteren op de site van de Twentse Taalbank.

Door het uitlopen van het programma werd de officiële openingshandeling door gedeputeerde Maij iets minder flitsend dan voorzien. De grote rode knop die haar op het scherm van een tablet werd voorgehouden, bleek niet meer te werken, omdat gasten bij Carelshaven na twee uur gebruik van draadloos internet automatisch worden afgesloten. De techniek staat voor niets. Gelukkig was er nog mobiel internet op de smartphone van softwareman Anthony van den Berg, zodat de website alsnog met een druk op de knop en het nodige vuurwerk in gebruik kon worden genomen.

Maij bleek ondertussen 'heel erg onder de indruk' van de hoeveelheid documentatie op de site. Ze noemde het een 'ongekende rijkdom' waar de Provincie Overijssel bijzonder blij mee is.

De aanwezigen konden hierna dan ook gerust het glas heffen op de goede afloop van de opbouwfase van de Twentse Taalbank. De digitale vitrinekast stond opgesteld, met nog één projectjaar te gaan om het ding verder te vullen met zo veel mogelijk relevante teksten, afbeeldingen, geluids- en videofragmenten.

Meer over deze presentatie is te vinden in DTC Tubantia van 21 september en in De Roskam van 27 september. De laatstgenoemde, *Platte tekst* van Gerrit Klaassen is ook te lezen op de site onder de titel *Twents toafelzulver*.

Krekkel of krökkel

Het volgende heeft met de bijeenkomst in Delden niets te maken, behalve dan dat het er in de openbaarheid kwam en interessant genoeg is om te boekstaven.

Tijdens de voordracht van Johanna Mutter uit de bundel *'t Krekkeltrumke* (koektrommeltje) ontstond onder de aanwezigen een discussie over het woord *krekkel*, dat behalve als bijnaam van een Enschedeër, ten onrechte vaak met 'krakeling' wordt vertaald. Een *krekkel* was rechthoekig met dwarsribbels, kon wel 15 cm lang zijn en leek in de verste verte niet op een krakeling. Tot hun zevende kregen jarige Enschedese kinderen er eentje op de mouw gespeld, de jongens met een blauw, de meisjes met een roze lint. Deze oude traditie hield stand tot ongeveer 1940.

Bert Mutter: *A'j jöarig was'n, dan kreeg ie'n n krekkel op n aarm boond'n en dan kon alleman zeen da'j weer n joar oaler waarn word'n. Dat was oald Eansker gebroek. Zonn krekkel was n laankvormig keukske, n luk zeutig met n krudigen smaak van anieszoad.*

In dit verband kon ik niet voor me houden wat ik niet lang daarvoor van textielbeatfotograaf Herman Mulstege had gehoord. Zijn grootvader had hem vaak verteld, dat diens grootvader, Antoon Mulstege, al voor de grote stadsbrand een logement met bakkerij in de Enschedese Hofstraat had gehad, en dat er in de familie van oudsher *krökkel* (kreukels) werden gebakken. Hij had zelfs een keer voorgedaan hoe ze als een soort sprits op de bakplaat werden gespoten: in één lange heen- en weergaande beweging met de deegspuit. Dat de stadsen *krekkel* waren gaan zeggen, had hij niet begrepen, omdat het *krökkel* moest zijn, naar de geplooiden vorm.

Met 'krakeling' of 'krekel' heeft het woord dus niets te maken.

En *Krekkelstad* (de carnavalsnaam van Enschede) is dus eigenlijk *Krökkelstad* of, vertaald in het Nederlands, Kreukelstad. Waarvan akte.